

Татарстан Республикасы Аксубай муниципаль районы
Муниципаль бюджет гомуми белем учреждениесе
«В.Ф.Тарасов исемендәге Иске Мукшы урта гомуми белем бирү мәктәбе»

<p>«Раслыйм»</p> <p>Директор: <i>Шәрәфетдинов Р.Г.</i> Шәрәфетдинов Р.Г.</p> <p>Боерык № 1 «28» август 2014 нче ел.</p> 	<p>«Килешенде»</p> <p>Уку-укыту эшләре буенча директор урынбасары : <i>Козлова Н.В.</i> Козлова Н.В.</p> <p>«28» август 2014 нче ел.</p>	<p>«Килешенде»</p> <p>Методик берләшмә житәкчесе: <i>Шәрәфетдинова Г.Ф.</i> Шәрәфетдинова Г.Ф</p> <p>Беркетмә № <u>1</u> «25» август 2014 нче ел.</p>
---	--	---

8 нче «А» сыйныфы өчен татар теленнән эш программасы
(рус төркеме)

Төзүче: югары категорияле татар теле һәм әдәбияты укытучысы
Шәрәфетдинова Гүзәл Фәсхетдин кызы

Педогогик киңәшмә
утырышында каралды.
Боерык № 1

АҢЛАТМА ЯЗУЫ

Сыйныф: 8а сыйныф (рус төркеме)

Укытучы:

Сәгатьләр саны:

Барлыгы: 105 сәг., атнага 3 сәг.

Планлаштыру Фән һәм мәгариф министырлыгы тарафыннан чыгарылган “Төп укыту программаларын үзләштерү нәтижеләренә таләпләр” һәм “Рус телендә сөйләшүче балаларга татар теле, уку дәрәсләре оештыру өчен тематик план (8 нче сыйныф)” – Укытучылар өчен методик кулланма (Р.З.Хәйдәрова, Р.Л.Малафеева, Ә.Г.Әхәтова. – Чаллы. – 2009. – 64 б.) нигезендә төзелгән

Эш программасы статусы

Әлеге эш программасы түбәндәге документларга нигезләнеп төзелгән:

Эш программасы түбәндәге документларны исәпкә алып төзелде:

1. “Мәгариф турында” Россия Федерациясенәң Законы (“Закон об образовании” Закон Российской Федерации))
2. “Мәгариф турында” Татарстан Республикасы Законы.
  - 6 статья – белем алу теле (телләре)
  - 7 статья – мәгарифнең дәүләт стандартлары
  - 10 статья –уку-укыту программалары
  - 32 статья – мәгариф учреждениесенәң вәкаләтләре һәм жаваплылыгы.

3. . “2014-2020 нче елларга Татарстан Республикасы дәүләт телләрен һәм Татарстан Республикасында башка телләрен саклау, өйрәнү һәм үстерү буенча Татарстан Республикасы Дәүләт программасы” (№794 от 25.10.2013)

4.Татар теленнән гомуми белем бирү стандарты. ТР Мәгариф һәм фән министрлыгы. Казан , 2008ел.

5. “Рус телендә урта (тулы) гомуми белем бирү мәктәбендә татар телен һәм әдәбиятын укыту программасы (рус телендә сөйләшүче балалар өчен)” 1-11 нче сыйныфлар, К.С.Фәтхуллова, Ф.Х.Жәүһәрова, Казан, “ Мәгариф” нәшрияты, 2010ел.

6.Рус телле балаларга татар телен һәм әдәбиятын коммуникатив технология нигезендә укыту программасы (1-11 нче сыйныфлар)/ _Төзүчеләре: Р.З. Хәйдәрова, Р.Л. Малафеева. – Казан: Тат.кит. нәшрияты, 2011.ел

7. 2014/2015 нче уку елында татар телен укыту үзенчәлекләре.(Методик тәкъдимнәр)

8. Дәрәслек: Татар теле: Рус телендә урта гомуми белем бирүче мәктәпнең 8 нчы сыйныфы өчен дәрәслек/ рус телендә сөйләшүче балалар өчен. – Казан: Мәгариф, 2008. – 207 б.

9. МБГБУ “Иске Мукшы урта гомуми белем мәктәбе”нең уку планы. (Уку планы буенча боерык №179 1 нче сентябрь 2014 нче ел).

Рус мәктәбенең 8 нче сыйныфы рус төркемнәрендә татар теле укытуның

Төп максатлары:

1. Укучыларның гомуми белем мәктәбендә үзләштергән белемнәрен һәм сөйләм күнекмәләрен камилләштерү һәм тирәнәйтү.
2. Татар телен халыкның рухи, әхлакый, мәдәни хәзинәсе буларак аңларга ирешү.

Төп бурычлар:

1. Тел күренешләрен танып белергә, чагыштырырга, гомумиләштерергә күнектерү.
2. Алган белемнәрен жанлы аралашу шартларында кулланарга өйрәтү.
3. Укучыларның орфографик, пунктицион грамоталылык дәрәжәсен камилләштерү.

Укучыларның белем, осталык һәм күнекмәләренә таләпләр:

1. Татар теленең һәм әдәбиятының дөньякүләм тоткан урыны турында мәгълүмат бирү;
2. Татар һәм рус телләрендәге аерым грамматик категорияләрен тәңгәл килү-килмәвен белү;
3. Татар теленең орфоэпик, орфографик, лексик, грамматик, пунктицион нормаларын белү һәм, аларга нигезләнеп, телдән яки язма сөйләм күнекмәләрен булдыру;
4. Аралашу ситуацияләренә бәйле лексик берәмлекләрен, аларның синонимнарын һәм антонимнарын төгәл һәм урынлы куллана белү;
5. Татар теленең фразеологик берәмлекләрен таний һәм сөйләмдә куллана белү;
6. Гади һәм кушма жөмлөләрнең төрен белү;
7. Татар жөмләсендә сөйләм яңалыгының хәбәр алдында урнашуын белеп, оештыру осталыгына ия булу;
8. Татар һәм рус телләре арасындагы тарихи, мәдәни бәйләнешләр турында белү;

9. Төрле чыгаганаклардан (фәнни-популяр текстлар, массакуләм мәгълүмат чаралары, интернет һ.б.) файдаланып, кирәкле мәгълүматны таба һәм башкаларга телдән яки язмага житкерә алу;

10. Мәдәниара аралашу ситуацияләрендә әңгәмә кора алу;

11. Тиешле (1000 - 1500 сүз) күләмдә татар сүзләрен ятган белеп, аларны телдән һәм язма сөйләмдә дәрес куллана белү.

Сәгатьләр бүленеше

Укыту планында 8 нче сыйныфта татар теленнән атнага 3 сәгать вакыт бирелә. Татар теленнән тематик план “Рус телендә сөйләшүче балаларга татар телен укыту программалары”на (Р,З.Хәйдарова,Ә.Г.Әхәтова.-Чаллы.-2009.-20б.)нигезләнеп төзелде.Программада 105 сәгать татар теленә каралган.

Эш программасының эчтәлегә

№	Тема	Сәгатьләр саны
Тема 1.	Күп укыган күп белер	23
Тема 2.	Мин һәм минем яшәтәшләрем	23
Тема 3.	Ялган нинди төстә?	15
Тема 4.	Бәхет кайда була?	11
Тема 5.	Үткәннәрне онытма син!	33
Барлыгы:		105

Тематик планда дәрес типларының исемнәре кыскартылып бирелде:

ЛКФ – лексик күнекмәләр формалаштыру;

ЛКК – лексик күнекмәләр камилләштерү;

ГКФ – грамматик күнекмәләр формалаштыру;

ГКК – грамматик күнекмәләр камилләштерү;

ЛГКК – лексик-грамматик күнекмәләр камилләштерү;

Д/с – диологик сөйләм;

М/с – монологик сөйләм.

Рус телендә сөйләшүче балалар өчен язма эш төрләре

1. Әсәрнең планын төзү;
2. Әсәр геройлары турында үз фикереңне язу;
3. Әсәрнең сюжетын үзгәртеп, яңа хикәя төзү;
4. Күргән, ишеткән турында хикәяләр язу;
5. Тест формасындагы күнегүләр, тәржемә итү;
6. Укылган әсәрнең эчтәлегенә буенча инша язу һ.б.

8- нче сыйныфлар өчен татар теленнән календарь-тематик план

№	ТЕМА	Сәгать саны	Дәрестеби	Үзләштерелергә тиешле белем һәм күнекмәләр	Контроль төре	Өй эше	Үткәру вакыты	
							План	факт
1	1нче сентябрь – Белем көне.	1				6 жөмлэ язып килергә	02.09	
2 3	Хикәя фигыльнең хәзерге заман формасы	2	ГКК	Чөнки, шуна күрә теркәгечләрен сөйләмдә куллана белү		8 нче күнегү, бирем буенча	03.09 04.09	
4	Каюм Насыринең биографиясе буенча лексик-грамматик материал	1	ЛКФ	Исем ясаучы Кушымчаларны кабатлау		12 нче күнегү, бирем буенча	09.09	
5	Каюм Насыринең "Әбүгалисина" әсәрендәге лексик-грамматик материал	1	ЛКФ	Хикәя фигыльнең заман формаларын искә төшерү		10,11 нче күнегүләр, бирем буенча	10.09	

6	Сүзлек диктанты	1	Тикшер Ү	Тыңлап хатасыз яза белү	Диктант		11.09	
7	Хәл фигыль, аның ясалышы	1	ГКК	Хәл фигыль формаларын искә төшерү, сөйләмдә куллана белү		10 нчы күнегү, бирем буенча	16.09	
8	Тезмә фигыль	1	ГКФ	Тезмә фигыльнең ясалышын искә төшерү		8.9нчы күнегүләр, бирем буенча	17.09	
9	Билгесез үткән заман хикәя фигыльнең зат-сан белән төрләнеше	1	ГКК	Затланышлы, затланышсыз фигыльләр; билгесез үткән заман хикәя Фигыльләрне искә төшерү, сөйләмдә куллана белү		Кагыйдәне укырга	18.09	
10	Билгеле киләчәк заман хикәя фигыль	1	ГКК	Фигыльләрнең ясалышын истә калдыру, сөйләмдә куллана белү		10 нчы күнегү	23.09	
11 12 13	Шарт фигыль, аның зат-сан белән төрләнеше	3	ГКК	Шарт фигыль, аның зат-сан белән төрләнешен искә төшерү		9,12 нче күнегүләр, бирем буенча, сүзләрне төрләнדרергә	24.09 25.09 30.09	
14	Үз-үзеңне тикшер	1	Тикшер Ү	Тыңлап хатасыз яза белү	Контроль эш		01.10	
15	В.Нуриевның "Өлгерәм әле" хикәясеңең II өлешендәге лексик-грамматик материал	1	ЛКФ	Текст һәм сүзлек белән эшли белү	Сүзлек диктанты	10 нчы күнегү	02.10	
16	В. Нуриев "Өлгерәм әле" хикәясе буенча диалогик сөйләмгә чыгу	1	Д/м сөйләм	Монологик сөйли белү	Хикәянең эчтәлеген сөйләү	9,10 нчы күнегүләр, бирем буенча	07.10	
17	Жөмләнең баш һәм иярчен кисәкләре	1	ГКФ	Жөмлә кисәкләрен жөмләдә таба белү		6 чны күнегү, бирем буенча	08.10	
18	Татарстан Милли китапхасәсе” текстындагы лексик-грамматик материал	1	ЛКФ	Ия белән хәбәр арасында сызык кую очраklarын искә төшерү		Диалог төзеп килергә	09.10	

19	Л. Леронның “Пирамида” эсэренең лексик-грамматик материалы	1	ГКК	Хикэя фигыль, бэйлек сүзлэрне жөмлөлэр төзүдә куллана белү		9 нчы күнегү, бирем буенча	14.10	
20	“Яхшы уку жиңелме? Темасы буенча сөйләшү	1	д/м сөйләм	Монологик сөйли белү		12 нче күнегү	15.10	
21	Үз-үзегезне тикшерегез!	1					16.10	
22	Контроль эш	1	Тикшер Ү	Мөстәкыйль эшли белү	Контроль эш		21.10	
23	Теләк фигыль формасы	1	ГКК	Таблица белән эшли белү		8 нче күнегү, бирем буенча	22.10	
24	Н. Гыйматдинованың “Болын патшасы” хикэясең I-II өлешендәге лексик-грамматик материал	1	ЛКФ	Текст һәм сүзлек белән эшли белү	Сүзлек диктанты	10 нчы күнегү	23.10	
25	Бэйлекләр, бэйлек сүзләр	1	ГКК	Бэйлекләрне һәм бэйлек сүзләрне жөмлөдән табу һәм аларны жөмлө төзүдә куллану		6 жөмлө язып килергә	28.10	
26	Юклык, билгеләү алмашлыклары	1	ГКФ	Юклык, билгеләү алмашлыклары наңлау		12 нче күнегү, бирем буенча	29.10	
27	п, -ып/-еп формалы хэл фигыльләрнең юклык формасы	1	ГКК	-п, -ып/-еп формалы хэл фигыльләрнең юклык формасын жөмлөлэр төзүдә куллана белү		11 нче күнегү	30.10	
28 29	Исем фигыль, аның килешләр белән төрләнеше	2	ГКФ	Исем фигыльнең килешләр белән төрләнүен аңлау		7 нче күнегү, 6 жөмлө язарга	11.11 12.11	
30	Ш. Галиевның “Безнең йорт малайлары” эсэрендәге лексик-грамматик материал	1	ГКК	Сыйфат Фигыльнең ясалу тәртибен иске төшерү, тексттан таба белү		9 нчы күнегү, бирем буенча	13.11	

31	Тест	1	Тикшер Ү	Белемнәрне тикшерү	Тест		18.11	
32	Ш. Галиевның "Ялгыш адым" шигырендәге лексик- грамматик материал	1	ЛКФ	Исем фигыльнең язалу тәртибен искә төшерү, тексттан таба белү	Сүзлек диктанты	9 нчы күнегү, бирем буенча	19.11	
33	Исемнәрнең баш килешен сораучы бәйләкләр	1	ГКФ	Исемнәрнең баш килешен сораучы бәйләкләрне белү		11 нче күнегү	20.11	
34	лы/-ле кушымчасы белән ясалган сыйфатлар	1	ГКК	-лы/-ле кушымчасы белән сыйфатлар ясый белү		6 жөмлә язарга	25.11	
35	Исемнәргә кушымчалар ялгану тәртибе	1	ГКК	Исемнәргә кушымчалар ялгану тәртибен аңлау		11 нче күнегү	26.11	
36	"Безнең йортның подьезды" дигән темага сөйләшү	1	д/м сөйләм	Хикәя язу.	Сочинение язу	Кечкенә хикәя язарга	27.11	
37	Әйтү максаты буенча жөмлә төрләре	1	ГКФ	Жөмлә төрләрен аера белү		8 нче күнегү, бирем буенча	02.12	
38 39	Жыйнак һәм жәенке жөмләләр	2	ГКФ	Жыйнак һәм жәенке жөмләләрне сөйләмдә куллана белү		Жөмләләрне тикшерергә	03.12 04.12	
40	Үз-үзегезне тикшерегез!	1	Тикшер Ү	Тыңлап хатасыз яза белү	Контроль эш		09.12	
41	Бер составлы жөмләләр	1	ГКФ	Бер составлы жөмләләрне таба белү.		Жөмләләр төзеп килергә	10.12	
42 43	Билгеле үтәүчеле, билгесез үтәүчеле, гомуми үтәүчеле, үтәүчесез жөмлә төрләре	2	ГКФ	Бер составлы жөмлә төрләрен аера белү		6 жөмлә төзеп килергә, Жөмлә төрләрен аерып язарга	11.12 16.12	
44 45	"Минем яшьтәшләрем- дусларым" темасы буенча	2	д/м сөйләм	Монологик сөйли белү	"Минем яшьтәшләрем- дусларым"	9,10 нчы күнегүләр, бирем буенча	17.12 18.12	

	сөйлөшү				турында сөйлөшү			
46 47 48	К. Даянның “Өзелгән чәчәкләр” әсәрендәге лексик-грамматик материал	3	ЛКФ ГКК	Хәл фигыль формаларын жөмлө төзүдә куллану	Сүзлек диктанты	9,11 нче күнегүләр, бирем буенча	23.12 24.12 25.12	
49	Рәвеш, аның сораулары	1	ГКК	Рәвешнең сорауларын искә төшерү		7 нче күнегү, бирем буенча	13.01	
50	Тест	1	Тикшер Ү	Белемнәрне тикшерү	Тест		14.01	
51 52	М. Галиевның “Жиңәсем килде” әсәрендәге лексик-грамматик материал	2	ЛКФ ГКК	Текст һәм сүзлек белән эш итә белү		7,14 нче күнегү, бирем буенча	15.01 20.01	
53 54	Сыйфат фигыль, аның заман формалары	2	ГКФ ГКК	Сыйфат фигыль, аның заман формаларын сөйләмдә куллана белү		11,12 нче күнегүләр, бирем буенча	21.01 22.01	
55	Әсәр әчтәлеге буенча сөйлөшү	1	д/м сөйләм	Монологик сөйли белү	Әсәрнең әчтәлеген сөйли белү	Диалог төзеп килергә	27.01	
56	Инфинитив + предикатив сүзләр конструкциясе	1	ГКФ	Инфинитив + предикатив сүзләр конструкциясен сөйләмдә куллану		10 нчы күнегү, бирем буенча	28.01	
57	А. Алишның “Алдакчы Наил” хикәясендәге лексик-грамматик материал	1	ЛКФ	Сүзләрнең синоним, антоним парлары, сыйфат фигыльләрне жөмлөләрдә куллану		12 нчы күнегү, бирем буенча	29.01	
58	Хәбәрлек сүзләр	1	ГКК	Хәбәрлек сүзләрне таба белү		Хәбәрлек сүзләр белән жөмлөләр төзү	03.02	
59	Үз-үзегезне тикшерегез	1	ЛГКК д/м сөйләм	Тикшерү эше			04.02	
60	Контроль эш	1	Тикшер Ү	Мөстәкыйль эшли белү	Контроль эш		05.02	

61	Н. Дәүлинең “Бәхет кайда була?” шигырендәге лексик-грамматик материал	1	ЛКФ	Текст һәм сүзлек белән эшли белү	Сүзлек диктанты	7 нчы күнегү, бирем буенча	10.02	
62	Исемнәрнең ясалышы	1	ГККК	Исемнәрнең Ясалышын искә төшерү			11.02	
63 64	Дәрдемәнднең “Бер хәзинә” әсәрендәге лексик-грамматик материал	2	ЛКФ	Текст һәм дәреслек белән эшли белү			12.02 17.02	
65 66	Бәйлек сүзләр	2	ГКК	Бәйлек сүзләргә иске төшерү, таблица белән эшитү	Сүзлек диктанты		18.02 19.02	
67	“Бер хәзинә” әсәре буенча диалогик сөйләмгә чыгу	1	д/м сөйләм	Монологик сөйли белү			24.02	
68	Н. Дәүлинең "Хезмәткә - хөрмәт" әсәрендәге лексик-грамматик	1	ЛКФ	-лы/-ле, -сыз/-сез сыйфат ясаучы кушымча ларны искә төшерү, сорауларга җавап бирә белү.			25.02	
69	Үз-үзегезне тикшерегез!	1	ЛГКК д/м сөйләм	Монологик сөйли белү			26.02	
70	Контроль эш	1	Тикшерү	Мөстәкыйль эшли белү	Контроль эш		03.03	
71	Хезмәткә - хөрмәт турында сөйләшү	1	д/м сөйләм	Монологик сөйли белү	Кешенең хезмәтен хөрмәтләү турында сөйләшү	Хикәя төзәргә	04.03	
72	Р.Фәйзуллинның "Онытма син!" шигырендәге лексик-грамматик материал	1	ЛКФ	Чөнки, шуңа күрә теркәгечләрен жөмлөләр төздә куллана белү		7нче күнегү, бирем буенча	05.03	

73 74	Р.Фәхретдиновның "Идел суы ага торыр" эсәрендәге лексик-грамматик материал	2	ЛКФ ГКК	Таблица белән эш итә белү, ия белән хәбәр арасында сызык кую очракларын искә төшерү		8,9нчы күнегүләр,бирем буенча	10.03 11.03	
75	Р.Фәхретдинов."Идел суы ага торыр" эсәре буенча диалогик сөйләмгә чыгу	1	д/м сөйләм	Монологик сөйли белү	Бөек Болгар турында сөйләү	7 нче күнегү,бирем буенча	12.03	
76	Сөембикә турындагы текстның лексик-грамматик материал	1	ЛКФ	Тамырдаш сүзләргә искә төшерү, Текст һәм сүзлек белән эш итә белү		9 нчы күнегү,бирем буенча	17.03	
77	Тест	1	Тикшер ү	Белемнәргә тикшерү	Тест		18.03	
78-79	Алмашлыклар	2	ГКК	Алмашлыкларның төрләрен белү		Кагыйдәгә укырга, 10 нчы күнегү,бирем буенча	19.03 01.04	
80	Билгесезлек алмашлыклары	1	ГКФ	Билгесезлек алмашлыкларын жөмлөләрдән таба белү		11 нче күнегү,бирем буенча	02.04	
81	Билгеләү алмашлыклары	1	ГКФ	Билгеләү алмашлыкларын жөмлөләрдән таба белү		9нчы күнегү,бирем буенча	07.04	
82	Туган жирем -Татарстан" текстындагы лексик-грамматик материал	1	ЛКФ	Алмашлыкларны кабатлау, текст һәм дәрәҗәлек белән эш итә белү		8,9нчы күнегүләр ,бирем буенча	08.04	
83	Татарстанның Милли музеенда" текстындагы лексик-грамматик материал	1	ЛКФ	Изафә Бәйләнешне искә төшерү,тәржемә итә белү		10 нчы күнегү,бирем буенча	09.04	
84	Үз-үзегезне тикшерегез!	1	д/м сөйләм	Монологик сөйли белү			14.04	

85	Контроль эш	1	Тикшер Ү	Мөстәкыйль эли белү	Контроль эш		15.04	
86 87 88	Г. Тукай биографиясе буенча лексик-грамматик материал	3	ЛКФ	-дыр/-дер кисәкчәсен сөйләмдә куллану; жөмләнең баш кисәкләрен таба белү		7нче күнегү телдән, 8нче күнегү, бирем буенча	16.04 21.04 22.04	
89 90	Ә. Фәйзиниң "Асрага бала бирәм" әсәрендәге лексик-грамматик материал	2	ЛКФ ГКК	Текст һәм сүзлек белән эш итә белү		9нчы күнегү, бирем буенча	23.04 28.04	
91	Тукайның тормыш юлы турында сөйләшү	1	д/м сөйләм	Монологик сөйли белү		Сорауларга җавап бирергә	29.04	
92	Контроль хат язу. Диктант.	1	Тикшер Ү	Тыңлап хатасыз яза белү	Диктант		30.04	
93 94	Г. Тукайның "Су анасы" әсәрендәге лексик-грамматик материал	2	ЛКФ ГКК	Сүз төркемнәрен аера белү; Кушма, парлы, тезмә сүзләрен таба белү		8, 9нчы күнегүләр, бирем буенча	05.05 06.05	
95 96	С. Алишев "Нәни батыр хикәясендәге лексик-грамматик материал	2	ЛКФ ГКК	Исем фигыльне искә төшерү		9, 10нчы күнегү, бирем буенча	07.05 12.05	
97 98	Г. Ибраһимовның "Алмачуар" әсәрендәге лексик-грамматик материал	2	ЛКФ	Синонимнар, антонимнар табу; Сыйфат фигыльне кабатлау, текст белән эш итә белү		10, 11нче күнегүләр, бирем буенча	13.05 14.05	
99	Г. Ибраһимовның "Алмачуар" әсәренеп II кисәгендәге лексик-грамматик материал	1	ГКК	Бәйлек, бәйлек сүзләрен сөйләмдә куллану		8 нче күнегү, бирем буенча	19.05	
100- 101	Ымлыклар	2	ГКФ	Ымлыклар кагыйдәсен аңлау, сөйләмдә куллану		10, 11нче күнегүләр, бирем буенча	20.05 21.05	
102	Үз-үзегезне тикшерегез!	1	д/м сөйләм	Монологик сөйли белү			26.05	

103	Контроль эш	1	Тикшер Ү	Мөстәкыйль эшли белү	Контроль эш		27.05	
104- 105	Үткәннәрне кабатлау	2		Үткәннәрне гомумиләштереп кабатлау			28.05 28.05	

Татар теленнән язма эшләр һәм аларны бәяләү критериясе
Сүзлек диктанты күләме
Бәяләү

Мәктәп тибы Билге	Татар һәм рус мәктәпләрендә укучы татар балалары	Рус телле балалар
“5”	Хатасыз	Хатасыз,пөхтә
“4”	1-2 хата	1-2 хата
“3”	3-4 хата	3-5 хата,4-5 төзәтү
“2”	5 һәм күбрәк хата	6 һәм күбрәк хата

Контроль диктант күләме

Мәктәп тибы Сыйныф	Рус мәктәбендә татар балалары		Рус телле балалар	
	Ел башы	Ахыры	Ел башы	Ахыры
I	-	-	-	-
II			25	30
III			30	35
IV			35	40
V	50	50-60	35-40	40-45
VI	55-65	60-70	45-50	50-55
VII	65-80	85-100	55-60	60-65
VIII	85-100	95-110	65-75	75-80

IX	105-120	115-125	80-90	90-100
X	120-130	125-135	95-105	105-115
XI	130-140	135-140	110-120	115-125

Бәяләү

Мәктәп тибы Билге	Рус мәктәбендә татар балалары	Рус телле балалар
“5”	0/0,0/2,1/0	0/0,1/0, 0/1
“4”	2-3/3-2	2/2, 3/2, 2/3
“3”	4/4, 3/6	4/4, 3/6
“2”	6/5, 5/8	6/5,5/8
“1”		

Изложение

Текстның күләме

Мәктәп тибы Сыйныф	Рус мәктәбендә татар балалары		Рус телле балалар	
	Ел башы	Ахыры	Ел башы	Ахыры
V	70-110	110-140	55-65	65-75

VI	140-160	160-190	70-80	85-95
VII	190-230	230-270	90-95	100-100
VIII	270-310	310-350	110-120	120-130
IX	350-370	370-390	130-140	140-150
X	390-410	410-430	150-160	165-175
XI	430-450	450-470	175-180	190-210

Бялэү

Мәктәп тибы Билге	Рус мәктәбе	Рус телле балалар
“5”	Эчтәлек темага туры килә, фактик хаталары юк, теле бай, стиль бердәмлеге сакланган; 1 орфографик яисә 2 пунктуацион (грамматик) хата.	Эзлекле язылган һәм эчтәлек тулысынча ачылган; 1 орфографик, 1 пунктуацион яки 2 грамматик хата.
“4”	Эчтәлек нигездә темага туры килә; зур булмаган ялгышлыklar күзәтелә; 1-2 фактик хата; 2 орфографик, 3 пунктуацион (грамматик) яисә бер-ике сөйләм хатасы.	Тема эзлекле язылган, ләкин 2-3 эчтәлек ялгышы, 2-3 орфографик, 2-3 пунктуацион. хата

“3”	Эчтөлөкне бирүдө житди ялгышылыктар, фактик төгөлсөзлөклөр; эзлеклөлөк, стиль бердөмлөгө сакланмаган; теле ярлы; орфографик, 4 пунктуацион (грамматик) яисө 3-4 сөйлөм хата.	Тема өлөшчө эзлекле язылган; эчтөлөк тулысынча ачылмаган; 4-5 орфографик, 4-5 пунктуацион хата.
“2”	Язма темага туры килми; Фактик төгөлсөзлөклөр күп; теле ярлы; текст кыска; сүзлөр дөрөс кулланылмаган; стиль бердөмлөгө сакланмаган; 5 орфографик, 8 пунктуацион (грамматик), яисө 4-6 сөйлөм хатасы.	Тема эзлекле язылмаган һәм эчтөлөгө ачылмаган, 6 дан артык орфографик, 6 дан артык пунктуацион һәм грамматик хата.

Сочинениене баяләү

Мәктәп тибы	Рус мәктәбе	Рус телле балалар
Билге		
“5”	Эчтөлөк темага туры килә, фактик хаталары юк, теле бай, стиль бердөмлөгө сакланган; 1 орфографик яисө 2 пунктуацион (грамматик) хата.	Эзлекле язылган һәм эчтөлөк тулысынча ачылган; 1 орфографик, 1 пунктуацион яки 2 грамматик хата.
“4”	Эчтөлөк нигездә темага туры килә; зур булмаган ялгышылыктар күзәтелә; 1-2 фактик хата; 2 орфографик, 3 пунктуацион (грамматик) яисө бер-ике сөйлөм хатасы.	Тема эзлекле язылган, ләкин 2-3 эчтөлөк ялгышы, 2-3 орфографик, 2-3 пунктуацион хата.

“3”	Эчтәлекне бирүдә житди ялгышлыктар, фактик төгәлсезлекләр; эзлеклелек, стиль бердәмлеге сакланмаган; теле ярлы; орфографик, 4 пунктуацион (грамматик) яисә 3-4 сөйләм хата.	Тема өлешчә эзлекле язылган; эчтәлек тулысыңча ачылмаган; 4-5 орфографик, 4-5 пунктуацион хата.
“2”	Язма темага туры килми; Фактик төгәлсезлекләр күп; теле ярлы; текст кыска; сүзләр дәрәҗә кулланылмаган; стиль бердәмлеге сакланмаган; 5 орфографик, 8 пунктуацион (грамматик), яисә 4-6 сөйләм хатасы.	Тема эзлекле язылмаган һәм эчтәлеге ачылмаган, 6 дан артык орфографик, 6 дан артык пунктуацион һәм грамматик хата.

Укыту – методик комплекты

Рус телендә сөйләшүче балаларга татар әдәбиятын укыту буенча сынап карау программалары” (Р.З. Хайдарова, Р.Л. Мавлафеева. Казан. “Мәгариф” нәшрияты. 2003)

2. Рус мәктәпләрендәге рус төркеме укучыларына татар әдәбиятыннан гомуми белем бирүнең дәүләт стандарты

3. Р.З. Хәйдәрова, Л.Д. Белоусова, Э.Н. Хәбибуллина. Татар теле. Рус телендә урта гомуми белем бирүче мәктәпнең 6 нчы сыйныфы өчен дәреслек (рус телендә сөйләшүче балалар өчен).

Мәгълүмат һәм белем бирү чыганаclarы

УМК	Укытучы өчен методик әдәбият
<p>Программа: Рус телле балаларга татар телен һәм әдәбиятын коммуникатив технология нигезендә укыту программасы (1-11 нче сыйныфлар.) Татарстан Республикасы Мәгариф һәм фән министрлыгы тарафыннан рәхсәт ителгән, Казан, Татарстан Китап нәшрияты, 2011 ел.</p> <p>Дәреслек: Р.З.Хәйдәрова, З.Р.Нәжипова “Татар теле.” бнчы сыйныф. Казан, “Мәгариф” нәшрияты, 2010ел</p>	<p>1.Р.Р.Нигъматуллина “Татар теле дәресләрендә рус телле укучылар белән өстәмә эшләр өчен күнегүләр җыентыгы” Яр Чаллы ,2005</p> <p>2.Р.Р.Нигъматуллина”Татар телен өйрәнүчеләр өчен кагыйдәләр һәм күнегүләр җыентыгы 1 кисәк” Яр Чаллы, 2005</p> <p>3.И.Л.Литвинов “Я начинаю говорить по-татарски” К. 2005</p>

Укыту-методик комплекты

1. Укучылар өчен

Дәреслек: Татар теле: Рус телендә урта гомуми белем бирүче мәктәпнең 8 нчы сыйныфы өчен дәреслек/ рус телендә сөйләшүче балалар өчен. – Казан: Мәгариф, 2008. – 207б.

2. Укытучы өчен

Дәреслек: Татар теле: Рус телендә урта гомуми белем бирүче мәктәпнең 8 нчы сыйныфы өчен дәреслек/ рус телендә сөйләшүче балалар өчен. – Казан: Мәгариф, 2008. – 207 б.

1. Р.З. Хәйдәрова, Р.Л. Малафеева, Ә.Г. Әхәтова. Рус телендә сөйләшүче балаларга татар теле, уку дәресләре оештыру. 8 сыйныф Укытучылар өчен методик кулланма. – Чаллы. – 2008.
2. Ф.С. Сафиуллина, К. Фәтхуллова. Рус телендә сөйләшүче балалар өчен биремнәр, күнегүләр. – Казан: Мәгариф. – 2009. – 56 б.
3. Р.З.Хәйдәрова. Телне эзлекле өйрәтү // Мәгариф № 4, 2006. – 30 – 32 б.

Интернет – ресурслар.

<http://www.mon.gov.ru> РФ Мәгариф һәм фән министрлыгы

<http://www.ed.gov.ru> Белем бирү буенча федераль агентлык

<http://www.fasi.gov.ru> Фән һәм инновацияләр буенча федераль агентлык

<http://www.obrnadzor.gov.ru> Рособрнадзор

<http://www.apkppro.ru> РФ мәгариф хезмәткәрләренең квалификациясен күтәрү һәм профессиональ эзерләү академиясе

<http://www.lexed.ru> Федеральний центр образовательного законодательства

<http://www.rustest.ru> Федераль тест үткәрү үзәге

<http://www.tatedu.ru> ТР Мәгариф һәм фән министрлыгы

<http://www.edu.kzn.ru> ТР Мәгариф һәм фән министрлыгы Белем полрталы

<http://www.mon.tatar.ru> <http://pedsovet.org> Бөтенроссия интернет-педкиңәшмәсе

<http://www.bytik.ru> Мәгариф системасында яңа технологияләр куллану – халыкара конференция

<http://www.shoolexpo.ru>

<http://www.it-n.ru>

<http://.belem.ru>

<http://.tatar.ru> ТР рәсми серверы

<http://.tatcenter.ru> ТР мәгълүмати – аналитик порталы

<http://.Tat.Tatar-inform.ru> ТР мәгълүмат агентлыгы

<http://.intertat.ru> ТР электрон газетасы

<http://.vatantat.ru> “Ватаным Татарстан” газетасы

<http://.Tatar-kongres.ru> Бөтендөнья татар конгрессы

<http://.xat.ru> Татар хат алышу хезмәте

<http://.suzlek.ru> on-line русча сүзлек

<http://.Abaga.h16.ru> “Абага чәчәге” олимпиада

<http://.Tugan-tel.at.ru> Шрифтлар һәм IT-технологияләр

<http://.Kitapxane.at.ru> татар телендәге әдәби әсәрләр китапханәсе

<http://.Tatar.com.ru> татар теле сүзлекләр һәм үзәйрәткечләр

<http://.Tatarca.boom.ru> татарча текстлар

<http://.tataroved.ru> Татар тарихы: төрки – татар дөньясы

<http://.selet.ru> “Сәләт”

Контроль эш

I в.

1) Фигыльләрнең төрләрэн билгеләгез

1. көтә башлады	5. сагыначак
2. ачуланды	6. ашыккан
3. хәтерләсә	7. гажәпләнү
4. теләүче	8. йоклаган

2) Нокталар урынына тиешле кушымчаларны куеп, жөмләне тәржемә итеп русча языгыз.

Жәй... ай... төннәрдә мин йолдыз... күккә карага яратам.

3) Жөмләдәге хатаны төзәтеп күчереп языгыз.

Ленаның әбисе бик матур итеп бәйли белә, шуна күрә аның жылы киёмнәре күп түгел.

4) Тиешле бәйләкләрне, бәйләк сүзләрне куеп, күчереп языгыз

Укытучы дәреслекне өстәл ..... алып куйды. Мин түтәлне көрәк ..... казыдым. Без мәктәпкә укыр .... киләбез.

5) Жөмлөләрне дәвам итеп язып бетергез.

Өйдә дәрәс хәзерлэгәндә....

Татар язучысы....

Минем классташларым.....

II в.

1) Фигыльләрнең төрләрән билгеләгез

1. сагына башлады

5. кайту

2. эшләде

6. сатучы

3. уйласа

7. алачак

4. тынычланган

8. киләсе

2) Нокталар урынына тиешле кушымчаларны куеп, жөмләне тәржемә итеп русча языгыз.

7 нче сыйныфта уку... балалар дәрәстә мәсьәлэләр чиш..., күнегүләр яз.... .

3) Жөмләдәге хатаны төзәтеп күчереп языгыз.

Бу бала бүген концертта жырлый, чөнки аның тамагы авырта.

4) Тиешле бәйләкләрне куеп, күчереп языгыз

Алар шәһәргә ..... автобуска утырып бардылар. Әни пирог пешерер .... алма сатып алды. Кичә мин дәрәсләремне дустым .... әзерләдем.

5) Жөмлөләрне дәвам итеп язып бетергез.

Бакчада һәрвакыт .....

Безнең сыйныфта .....

Минем абыем .....

Диктант

Һәйкәл

Мәктәпкә бараганда, юлым тын бакча аша үтә. Бакча уртасында зур һәйкәл басып тора. Өч ир-егет кулларына Җир шарын алганнар да югары күтәргәннәр.

Соңгы вакытларда Җир-әнкәбезнең төрле почмакларыннан сискәндергеч хәбәрләр килә. Кулларын канга буюган башкисәрләр, Җиребезне юкка чыгарырга теләп, үлем кораллары ясыйлар. Җир-сылуның йөрәгенә хәнжәр кадарга, сулышын буарга тырышалар. Андыйларга Җиребез гади бер туп шикелле генә тоела. Алар аны пычрак аяклары белән таптарга жыеналар.

Бакча уртасында калыккан әлеге һәйкәл туган җиребезне күз карасыдай сакларга, яхшы укырга, тырышып эшләргә чакыра. (81 сүз) (Р.Гыйззәтуллин)

Бирем. Тиндәш кисәкләре булган жөмлөләрне табып, астына сызарга.

Искәrmә. Хәнжәр, башкисәрләр сүзләре аңлатыла.

Контроль эш

1. Из данных слов составьте предложения. Подчеркните главные и второстепенные члены предложения

I в.

Һава, һәм, салкын, була, саф, кышкы.

Күктә, көзгә, болытлы, елмая, кояш.

II в.

Суы, бик, була, тәмле, чишмә. Салават

күпере, соң, яңгырдан, күренде, күктә.

2. Образуйте деепричастия от данных глаголов:

эшлә

сакла

булыш

кер

3. Напишите предложения, раскрывая скобки:

Барлык балалар (мәктәп ишегалды) эшкә чыкты-лар.

Галия һәр (дус кызы) берәр алма бирде.

Барлык укучылар (кошчылык фермасы) экскурсиягә киттеләр.

Һәр бала (мәктәп бакчасы) эшләде.

4. Восстановите начало диалога:

.....?

.....

- Ә мин быел диңгез буена бардым.

- Шулаймыни? Димәк, сиңа диңгез ошый.

.....?

.....

- Анда ниләр жыясың?

- Каен жиләге, гөмбә жыям.

5. Объясните постановку тире в предложениях:

Табигать – безнең йортыбыз. Табигатьне саклау - һәр кешенең бурычы.

Сәламәтлек – зур байлык. Китап - яхшы киңәшче ул.

